

СОВЕТ МАКУЛОВСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
ВЕРХНЕУСЛОНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

Ул. Давыдовская, д. 35 а, с. Русское,
422792

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЮГАРЫ ОСЛАН
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫҢ
МАКЫЛ АВЫЛ
ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ

Давыдовская ул., 35 ача йорт, Татарстан,
422792

Тел.: (843 79) 30-1-42, факс: (843 79) 30-1-42.

РЕШЕНИЕ

КАРАР

Ул.: (843 79) 30-1-42, факс: (843 79) 30-1-42.

с. Русское Макулово

Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Макыл авыл жирлегендә Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү турындагы нигезләмәгә үзгәрешләр кертү хакында

«Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2023 елның 13 июнендәге 239-ФЗ номерлы Федераль законга ярашлы,

Югары Ослан муниципаль районы
Макыл авыл жирлеге Советы
Карар итте:

1. Макыл авыл жирлеге Советының 14.09.2021 ел, № 12-76 карары белән расланган Югары Ослан муниципаль районының Макыл авыл жирлегендә Ватанны саклаганда һәлак булганнар истәлеген мәңгеләштерү турындагы нигезләмәгә түбәндәгә үзгәрешләрне керттегә:

1.1 7 нче бүлекнең беренче абзацында «һәлак булганнар» сүзеннән соң «Ватанны саклаганда» дигән сүзләр белән тулыландырырга;

2. Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Макыл авыл жирлегендә Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү турындагы Нигезләмәнең текстын яңа редакциядә (1 нче кушымта) расларга

3. Әлеге карарны Югары Ослан муниципаль районының рәсми сайтында һәм Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында урнаштырырга.

4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл жирлеге Советының социаль-мәдәни мәсьәләләр, Законлылык һәм хокук тәртибе буюнча даими комиссиясенә йөкләргә.

Совет Рәисе,
Югары Ослан муниципаль районы
Макыл авыл жирлеге башлыгы

П.Е. Карпухин

Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл жирлегендә Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү турында
Нигезләмә

1. Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү

Мәңгеләштерелергә тиеш:

- сугыш хәрәкәтләре барышында, башка хәрби бурычларны үтәгәндә яки Ватанны саклау буенча хезмәт бурычларын үтәгәндә һәлак булучылар;
  - башка дөүләтләр территорияләрендә хәрби бурыч үтәгәндә һәлак булучылар;
  - Ватанны саклаганда яралардан, контузияләрдән, гарипләрдән яисә авырулардан, күрсәтелгән нәтижеләргә килү вакытына бәйсез рәвештә, шулай ук хәрби хәрәкәтләр барышында хәбәрсез югалган башка хәрби бурычларны үтәгәндә яисә хезмәт бурычларын үтәгәндә вафат булганнар;
  - хәрби хәл аркасында, әмма үз намусын һәм абруен югалтмаган, Ватаннарын үзгәртмәгән әсирлектә үлгән, һәлак булган, вафат булганнар.
- Россияне яклап һәлак булган чит ил гражданнын да хәтердә тотырга кирәк.

2. Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү формалары:

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерүнең төп формалары булып тора:

- хәрби каберлекләргә саклау һәм төзекләндерү, Ватанны саклаганда һәлак булучыларны жирләүнең башка урыннарын булдыру, саклау һәм төзекләндерү, каберлекләр, һәйкәлләр, стелалар,obeliskлар, һәлак булганнар истәлеген мәңгеләштерүче башка мемориаль корымнар һәм объектлар урнаштыру;
- Ватанны саклаганда һәлак булучыларның батырлыгына тарихи яктан бәйле аерым территорияләргә саклау һәм төзекләндерү;
- билгесез хәрби каберлекләргә һәм күмелмәгән калдыкларны ачыклауга, Ватанны саклаганда һәлак булган һәм хәбәрсез югалган кешеләрнең исемнәрен билгеләүгә, аларның исемнәрен һәм алар турында башка мәгълүматларны Хәтер китабына һәм тиешле мәгълүмати системаларга кертүгә юнәлтелгән эзләнү эше үткөрү;
- мемориаль музейлар булдыру һәм хәрби хәрәкәтләр урыннарында истәлек билгеләргә булдыру;

- массакүләм мәгълүмат чараларында һәм "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Ватанны саклаганда һәлак булганнар турында материалларны бастырып чыгару, аларның батырлыкларына багышланган сәнгать һәм әдәбият әсәрләре булдыру, күргәзмәләр оештыру;

- Ватанны саклаганда һәлак булган урамнарда һәм мәйданнарда, географик объектларда, оешмаларда, шул исәптән мәгариф оешмаларына, учреждениеләргә, хәрби частьләргә һәм берләшмәләргә, корабльләргә һәм судноларда, Ватанны саклаганда һәлак булучыларның исемнәрен бирү;

- Ватанны саклаганда һәлак булганнарның исемнәрен хәрби частьләрнең, хәрби һөнәри белем бирү оешмаларының һәм югары белем хәрби мәгариф оешмаларының шәхси составы исемлекләренә керту;

- Ватанны саклаганда һәлак булганнарның исемнәрен мәңгеләштерүче истәлекле даталар билгеләү.

Дәүләт хакимияте органнары һәм җирле үзидарә органнары, иҗтимагый-дәүләт берләшмәләре, иҗтимагый берләшмәләр карары буенча Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү буенча башка чаралар да гамәлгә ашырылырга мөмкин

3. Ватанны саклаганда һәлак булучыларны күмү

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның кабер ташлары, һәйкәлләр, стеллалар,obeliskлар, чикләү элементлары һәм башка мемориаль корылмалар һәм объектлар белән җирләнүе хәрби каберлекләр булып тора.

Аларга түбәндәгеләр керә: гомуми зиратлардагы аерым хәрби участкалар, уртак зиратлардагы туганнар һәм шәхси каберлекләр, зиратлардан читтә, колумбария һәм һәлак булганнарның җәсәдләре салынган урналар.

4. Ватанны саклаганда һәлак булганнарны күмү (җирләү) тәртибе

Ватанны саклаганда һәлак булганнарны күмү (җирләү) федераль закон таләпләре нигезендә башкарыла.

5. Хәрби каберлекләргә дәүләт исәбе, карап тоту һәм төзекләндерү

Хәрби каберлекләр дәүләт исәбенә алынырга тиеш. Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлегенә территориясендә аларның исәбен Югары Ослан авыл җирлегенә Башкарма комитеты алып бара. Һәр хәрби каберлеккә мемориаль билге куела һәм паспорт төзелә.

Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлегенә территориясендә хәрби каберлекләргә карап тоту өчен Макыл авыл җирлегенә Башкарма комитеты җаваплы.

6. Хәрби каберлекләргә сакланышын тәэмин итү

Россия Федерациясенең халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре) дип танылган хәрби каберлекләргә сакланышын тәэмин итү максатларында, мәдәни мирас объектларын саклау зоналары Россия Федерациясенең законнары белән билгеләнә.

Җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре хәрби каберлекләргә сакланышын тәэмин итү зарурлыгыннан чыгып эшләнә һәм үзгәртелә.

Хәрби күмүлөргә зарар китерергә мөмкин булган төзелеш, жир, юл һәм башка эшләр Макыл авыл жирлегә Башкарма комитеты белән килештерелгәннән соң гына башкарыла.

Гражданныр һәм юридик затлар хокукка ия булган жир кишәрлекләрендә булган хәрби каберлекләренә саклау өчен җаваплы

Жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләре өлөшөндә) сөяк калдыклары һәм (яисә) кабер ташлары, һәйкәлләр, стел,obeliskлар, башка мемориаль корылмалар һәм объектлар, аларның өлөшләрен (алга таба - иске күмү урыннары) ачыкланган очракта, гражданныр һәм (яисә) юридик затлар, аларның жир кишәрлекләре (жир кишәрлекләре өлөшләре) булган булсалар, якигражданнырга һәм (яисә) юридик затларга карамаган жир кишәрлекләрендә иске күмү урыннарын ачыклаган затлар бу хакта Макыл авыл жирлегенә эчкә эшләр органнары һәм (яисә) Башкарма комитеты ачыкланган көннән алып өч эш көнә эчөндә хәбәр итәргә тиеш.

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның күмөлмәгән мәетләренә тап булган яки билгесез хәрби күмүләр ачыкланган очракта, Макыл авыл жирлегә Башкарма комитеты Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенә вәкаләтле органына Ватанны саклаганда һәлак булганнарның күмөлмәгән калдыкларын яисә билгесез хәрби күмүләренә шул расланган көннән алып өч эш көнә эчөндә ачыклау турында хәбәр итә.

Ватанны саклаганда һәлак булучыларның җәсәдләрен табу турында хәбәр алынганнан соң ун эш көннән дә соңга калмыйча Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенә вәкаләтле органы аларны күмү турында карар кабул итә. Әгәр Ватанны саклаганда һәлак булганнарның күмөлмәгән калдыклары гражданныр һәм (яисә) юридик затлар хокукка ия булган жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләренә өлөшләре) табылган булса, Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенә вәкаләтле органы аларны күчөрү һәм алга таба күмү турында карар кабул итә.

Билгесез хәрби күмүләр ачыклану турында хәбәрнамә алган көннән алып ун эш көннән дә соңга калмыйча, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте вәкаләтле органы билгесез хәрби күмүләренә, шул исәптән билгесез хәрби күмүләренә гражданныр һәм (яисә) юридик затлар карамагындагы жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләренә өлөшләре) барлығы ачыкланган очракта, күчөрү турында карар кабул итә. Гражданныр һәм (яки) юридик затларга карамаган жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләре өлөшләрендә) билгесез сугышчылар күмөлгән очракта, Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенә вәкаләтле органы ачыкланган урында билгесез хәрби каберлекләренә саклап калу турында карар кабул итәргә мөмкин. Макыл авыл жирлегә Башкарма комитеты тарафыннан мондый карар кабул иткәндә "Ватанны саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерү турында" 1993 елның 14 гыйнварыннан 4292-1 РФ номерлы Законының 5 статьясында каралган тиешле чаралар күрелә.

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның җәсәдләрен күмү буенча чаралар, аларны күчөрү буенча чараларны да кертәп, әлегә статьяның җиденчә һәм сигезенчә өлөшләрендә каралган билгесез хәрби каберлекләренә күчөрү буенча чаралар Россия Федерациясә субъектының вәкаләтле органы тарафыннан Ватанны саклаганда яисә билгесез хәрби күмөлгән урыннарда һәлак булучыларның җәсәдләрен табу турында хәбәр алынганнан соң өч айдан да артмаган вакыт эчөндә үткәрелә.

Табылган корал, документлар һәм һәлак булганнарның башка мөлкәте акт буенча аларны өйрәнү, экспертиза һәм исәпкә алу өчен хәрби идарә органнарына тапшырыла. Шул ук вакытта һәлак булучыларның документлары, шәхси әйберләре һәм бүлөкләре аларның туганнарына яки музейларга тапшырыла, ату коралы эчкә эшләр органнарына тапшырыла. Атыш коралы һәм кораллануның башка чаралары,

аларны сугышчан куллануны булдырмый торган хэлгә китергәннән соң, музейларга экспонацияләү өчен тапшырыла ала.

Шартлаткыч әйберләр табылу турында кичекмәстән хәрби идарә органнарына хәбәр ителә, билгеләнгән тәртиптә аларны зарарсызландыру яки юк итү буенча чаралар күрә. Шартлау куркынычы булган предметларның үз инициативасы буенча аларны табу һәм аларны транспортировкалау тыела.

Ватанны саклаганда һәлак булган кешеләрнең жәсәдләрен экскумацияләү чаралары Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы тарафыннан тәэмин ителә.

Хәрби күмүләрнең сакланышын Макыл авыл жирлегенең Башкарма комитеты тәэмин итә

Ватанны саклаганда һәлак булучыларның жәсәдләренең сакланышын тәэмин итү «Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү турында» 1993 елның 14 гыйнварыннан 4292-1 РФ номерлы Закон белән билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

7. Хәрби каберлекләрен торгызу

Макыл авыл жирлеге Башкарма комитеты Бөөк Ватан сугышында Ватанны саклаганда һәлак булган сугышчыларның каберлекләрен, мемориаль корылмаларны һәм һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерүче объектларны төзекләндерергә тиеш.

Хәрби каберлекләргә зыян китерүдә гаепле гражданныр яки юридик затлар аларны торгызырга тиеш.

8. Эзләү эшен оештыру

Билгесез сугышчылар каберлекләрен һәм жирсез калган жәсәдләрен ачыклау, һәлак булучыларның яки хәбәрсез югалганнарның исемнәрен билгеләү максатыннан эзләү эшләре алып барыла. Ул мондый эш башкаруга вәкаләтле ижтимагый берләшмәләр тарафыннан оештырыла һәм үткәрелә.

Хәрби гамәлләр барган урыннарда эзләү эшләре алып бару, шулай ук хәрби каберлекләрен үз инициативалары белән ачу тыела.

Һәлак булучыларны күмү өлешендә эзләү эшләрен үткәрү тәртибе гамәлдәге законнар нигезендә Башкарма комитет тарафыннан үз компетенциясе чикләрендә билгеләнә.

9. Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү эшен гамәлгә ашыручы дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары вәкаләтләре

Югары Ослан районы Хәрби комиссариаты:

- Россия Федерациясе законнарында каралган очракларда Ватанны саклаганда һәлак булган кешеләрнең мәетләрен күмү (кабат күмү) эшендә катнаша;

- ижтимагый берләшмәләргә эзләү эшләре алып баруда, һәлак булган сугышчыларның мәетләрен күмүдә (кабат күмүдә) һәм хәрби каберлекләрен төзекләндерүдә гамәли ярдәм күрсәтә;

- эзләү эшләре барышында табылган корал, хәрби техника һәм башка матди чараларны документлар белән кабул итүне гамәлгә ашыра, аларны өйрәнү, исәпкә алу һәм алга таба файдалану предметына экспертиза үткәрә;

- һәлак булучылар һәм хәбәрсез югалганнар турында мәғлүматларны билгеләү буенча эш алып бара;

- Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлегенең Хәтер китаптарын бастыру өчен материаллар әзерләүдә ярдәм күрсәтә.

Югары Ослан муниципаль районы Эчке эшләр бүлеге

- эзләнү эшләрен башкарганга җәмәгать тәртибен тәэмин итә;

- эзләнү эше барышында табылган ату коралын кабул итү һәм саклау эшләрен башкара;

- эчке гаскәрләрдә һәлак булган хәрби хезмәткәрләрнең, эчке эшләр органнарының рядовой һәм җитәкче составының затларының исәбен алып бара;

- хәбәрсез югалганнар турында мәғлүмат урнаштыруда катнаша;

Хәтер китабын бастыру тәртибен билгели.

"Волжская новь" газетасы редакциясе.

- Макыл авыл җирлегенең Хәтер китабын бастыру өчен полиграфик базаны тәэмин итә;

- массакүләм мәғлүмат чараларында һәлак булган, хәбәрсез югалган кешеләрне эзләнү, Ватанны саклаучылар турында материаллар бастыруны тәэмин итә.

Макыл авыл җирлеге Башкарма комитеты:

- Ватанны саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерүче хәрби каберлекләргә, мемориаль корылмаларны һәм объектларны тәртиптә тоту һәм төзекләндерү чараларын, шулай ук Россия Федерациясе территориясендә чит ил хәрбиләренең каберлекләрен карау буенча хөкүмәтара килешүләргә гамәлгә ашыру эшләрен башкара;

- яңа хәрби каберлекләр өчен майданнар резервын булдыралар;

- Хәрби күмүләрден тыш урнашкан һәм Мәңгелек ут яисә Хәтер уты булган мемориаль корылмаларны үзекләштерелгән исәпкә алуны оештыру максатларында Ватанны саклаганда һәлак булганнарның хәтерен мәңгеләштерү буенча башкарма хакимиятнең вәкаләтле федераль органы белән үзара хезмәттәшлекне гамәлгә ашыралар.

11. Ватанны саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерү буенча чараларны финанс һәм матди-техник яктан тәэмин итү

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү, шул исәптән Ватанны саклаучыларның батырлыкларына тарихи яктан бәйле аерым территорияләргә һәм объектларны урнаштыру, шулай ук күргәзмәләр һәм башка чаралар оештыру чыгымнары Макыл авыл җирлеге Башкарма комитеты компетенциясе, шулай ук юридик һәм физик затларның ирекле взнослары һәм иганәләргә нигезендә җирле бюджет акчалары хисабына башкарыла ала.

Югары Ослан муниципаль районы Макыл авыл җирлеге Советы карары белән Ватанны саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерү буенча чараларны матди-техник тәэмин итү тәртибе билгеләнә.

12. Әлеге Нигезләмәне бозган өчен җаваплылык

Югары Ослан муниципаль районы Башкарма комитеты тарафыннан Макыл авыл җирлеге Башкарма комитеты тарафыннан Ватанны саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерүче һәйкәлләр һәм башка мемориаль корылмалар саклана.

Әлеге Нигезләмәне бозуда гаепле затлар Россия Федерациясе законнары нигезендә жаваплы.

Совет Рәисе,
Югары Ослан муниципаль районы
Макыл авыл җирлеге башлыгы

П.Е. Карпухин